WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 12 listopada 2009 r.*

W sprawie C-351/08

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundessozialgericht (Niemcy) postanowieniem z dnia 27 lutego 2008 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 4 sierpnia 2008 r., w postępowaniu

Christian Grimme

przeciwko

Deutsche Angestellten-Krankenkasse,

przy udziale:

Deutsche Rentenversicherung Bund,

* Język postępowania: niemiecki.

Bundesagentur für Arbeit,

BGl Bertil Grimme AG Insurance Brokers,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes trzeciej izby, pełniący obowiązki prezesa czwartej izby, E. Juhász (sprawozdawca), G. Arestis, J. Malenovský i T. von Danwitz, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Mazák,
sekretarz: N. Nanchev, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 2 lipca 2009 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Ch. Grimme'a przez B. Kocha, Rechtsanwalt,

— w imieniu Deutsche Rentenversicherung Bund przez R. Meya, Leitender Verwaltungsdirektor,

— w imieniu BGI Bertil Grimme AG Insurance Brokers przez B. Kocha, Rechtsanwalt,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez E. Traversę oraz F. Hoffmeistera, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 1, 5, 7 i 16 umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób, podpisanej w Luksemburgu w dniu 21 czerwca 1999 r. (Dz.U. 2002, L 114, s. 6, zwanej dalej „umową"), a także art. 12 i 17–19 załącznika do tej umowy.

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Ch. Grimmem i BGI Bertil Grimme AG Insurance Brokers (zwaną dalej „Bertil Grimme"), spółką akcyjną prawa szwajcarskiego, a Deutsche Angestellten-Krankenkasse (niemiecką kasą chorych), Deutsche Rentenversicherung Bund i Bundesagentur für Arbeit, dotyczącym obowiązku przystąpienia do niemieckiego zabezpieczenia emerytalnego przez członka rady administrującej spółki akcyjnej prawa szwajcarskiego zarządzającego jej oddziałem w Niemczech.

Ramy prawne

Uregulowania wspólnotowe

3 Wspólnota Europejska i jej państwa członkowskie z jednej strony oraz Konfederacja Szwajcarska z drugiej strony podpisały w dniu 21 czerwca 1999 r. siedem umów (Dz.U. 2002, L 114, s. 6), w tym umowę, której dotyczy niniejsza sprawa.

4 W preambule do umowy strony oświadczyły, iż są „przekonane, że swobodny przepływ osób między terytoriami Umawiających się Stron jest kluczowym elementem dla harmonijnego rozwoju stosunków między nimi" oraz „zdecydowane wprowadzić swobodny przepływ osób między sobą na podstawie postanowień stosowanych we Wspólnocie Europejskiej" [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej umowy poniżej].

5 Artykuł 1 umowy stanowi:

„Celem niniejszej Umowy, dla dobra obywateli państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej i Szwajcarii, jest:

a) przyznanie prawa wjazdu, pobytu, dostępu do pracy najemnej, prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz prawa do przebywania na terytorium Umawiających się Stron;

b) ułatwienie świadczenia usług na terytorium Umawiających się Stron, w szczególności liberalizacja świadczenia usług o krótkim okresie trwania;

c) przyznanie prawa wjazdu i pobytu na terytorium Umawiających się Stron osobom niepodejmującym działalności gospodarczej w kraju przyjmującym;

d) przyznanie tych samych warunków życia, zatrudnienia i pracy, jak te przyznane własnym obywatelom".

6 Odnośnie do usługodawców art. 5 umowy przewiduje:

„1. Bez uszczerbku dla innych szczególnych umów między Umawiającymi się Stronami, dotyczących w szczególności świadczenia usług (włączając w to Porozumienie w sprawie zamówień rządowych, o ile dotyczy ono świadczenia usług), usługodawcy, w tym zgodnie z postanowieniami załącznika I spółki, mają prawo do świadczenia usług na terytorium drugiej Umawiającej się Strony przez okres nieprzekraczający 90 dni rzeczywistej pracy w roku kalendarzowym.

[…]

4. Prawa określone w niniejszym artykule gwarantuje się zgodnie z postanowieniami ustanowionymi w załącznikach I, II i III. Limity ilościowe artykułu 10 nie mogą być stosowane wobec osób określonych w niniejszym artykule".

7 Artykuł 7 umowy stanowi:

„Umawiające się Strony regulują, zgodnie z załącznikiem I, prawa wymienione poniżej, związane ze swobodnym przepływem osób:

a) prawo do równego traktowania na równi z własnymi obywatelami w zakresie dostępu do działalności gospodarczej i do jej prowadzenia, jak również w zakresie warunków życia, zatrudnienia i pracy;

[…]".

8 Artykuł 16 umowy ma następującą treść:

„1. Do osiągnięcia celów niniejszej umowy Umawiające się Strony podejmą wszelkie środki niezbędne dla zapewnienia, aby prawa i obowiązki równoważne tym zawartym w aktach prawnych Wspólnoty Europejskiej, do których odniesienia zawiera niniejsza umowa, były stosowane w stosunkach między nimi.

2. W zakresie w jakim zastosowanie niniejszej umowy odwołuje się do pojęć prawa wspólnotowego, uwzględnione zostanie stosowne orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z okresu poprzedzającego datę jej podpisania. Szwajcaria będzie informowana o orzecznictwie późniejszym niż data podpisania niniejszej umowy. W celu zapewnienia właściwego wykonania umowy, na wniosek jednej z Umawiających się Stron, komisja mieszana określi skutki tego orzecznictwa".

9 Załącznik I do umowy, zatytułowany „Swobodny przepływ osób", przewiduje w art. 9, zawartym w tytule II:

„Równość traktowania

1. Pracownik będący obywatelem jednej Umawiającej się Strony nie może na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, ze względu na swoją przynależność państwową, być traktowany inaczej niż pracownicy będący obywatelami państwa będącego Umawiającą się Stroną w zakresie warunków zatrudnienia i pracy, a w szczególności w zakresie wynagrodzenia, rozwiązania umowy o pracę i przekwalifikowania lub ponownego zatrudnienia po okresie bezrobocia.

2. Pracownik najemny oraz członkowie jego rodziny wymienieni w artykule 3 niniejszego załącznika korzystają z tych samych zwolnień podatkowych oraz świadczeń socjalnych co pracownicy najemni będący obywatelami danego państwa i członkowie ich rodzin.

[…]".

10 Załącznik I do umowy zawiera też tytuł III, składający się z art. 12–16, obejmujący postanowienia szczególne dotyczące osób prowadzących działalność na własny rachunek. I tak art. 12 ust. 1 tego załącznika stanowi:

„1. Obywatel jednej z Umawiających się Stron zamierzający osiedlić się na terytorium drugiej Umawiającej się Strony w celu prowadzenia działalności na własny rachunek (zwany dalej »osobą prowadzącą działalność na własny rachunek«) otrzymuje

dokument pobytowy ważny przez okres co najmniej pięciu lat od daty jego wystawienia, pod warunkiem że przedstawi przed właściwymi organami krajowymi dowód, że osiedlił się lub zamierza się osiedlić".

11 Artykuł 15 załącznika I do umowy stanowi:

„1. Osoba prowadząca działalność na własny rachunek jest w państwie przyjmującym w zakresie dostępu do prowadzenia działalności na własny rachunek i jej wykonywania traktowana nie mniej korzystnie niż ma to miejsce w stosunku do własnych obywateli tego państwa.

2. Postanowienia art. 9 tego załącznika mają zastosowanie mutatis mutandis do osób prowadzących działalność na własny rachunek, o których mowa w tym rozdziale".

12 Załącznik I do umowy zawiera też tytuł IV, obejmujący między innymi następujące postanowienia dotyczące usługodawców:

„Artykuł 17

Usługodawca

W odniesieniu do świadczenia usług na mocy artykułu 5 niniejszej umowy zakazuje się:

a) jakichkolwiek ograniczeń w odniesieniu do transgranicznego świadczenia usług na terytorium Umawiającej się Strony nieprzekraczającego 90 dni rzeczywistej pracy w ciągu roku kalendarzowego;

b) jakichkolwiek ograniczeń w odniesieniu do prawa wjazdu i pobytu w przypadkach objętych artykułem 5 ustęp 2 niniejszej umowy dotyczących:

i) usługodawców będących obywatelami państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej lub Szwajcarii oraz zamieszkałych na terytorium jednej z Umawiających się Stron, innym niż terytorium usługobiorcy;

ii) zatrudnionych przez usługodawców pracowników najemnych, niezależnie od ich obywatelstwa, zintegrowanych z legalnym rynkiem pracy jednej z Umawiających się Stron oraz oddelegowanych w celu świadczenia usługi na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, bez uszczerbku dla postanowień artykułu 1.

Artykuł 18

Postanowienia artykułu 17 niniejszego załącznika stosuje się do spółek utworzonych zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego Wspólnoty Europejskiej lub Szwajcarii oraz posiadających swoją statutową siedzibę, zarząd lub główne miejsce prowadzenia działalności na terytorium Umawiającej się Strony.

Artykuł 19

Usługodawca, który ma prawo lub został upoważniony do świadczenia usługi, może, w celu jej wykonania, tymczasowo prowadzić swoją działalność w państwie, w którym usługa jest świadczona, na takich samych warunkach jak te nałożone przez to państwo na własnych obywateli, zgodnie z postanowieniami niniejszego załącznika oraz załączników II i III".

Uregulowania krajowe

13 Księga VI Sozialgesetzbuch (niemieckiego kodeksu zabezpieczenia społecznego, zwana dalej SGB VI) jest poświęcona ustawowemu systemowi zabezpieczenia emerytalnego.

14 Paragraf 1 tej księgi, zatytułowany „Pracownicy najemni", stanowi:

„Zobowiązane do przystąpienia do systemu zabezpieczenia są:

1. osoby zatrudnione za wynagrodzeniem lub w ramach przygotowania zawodowego; obowiązek zabezpieczenia nadal trwa w okresie pobierania świadczeń z tytułu częściowego bezrobocia na podstawie księgi III;

[…]".

15 W tym samym paragrafie figuruje przepis przewidujący zwolnienie z tego obowiązku dla członków zarządu spółki akcyjnej.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

16 Ch. Grimme, obywatel niemiecki, pełni od dnia 26 września 1996 r. funkcję dyrektora położonego w Hamburgu (Niemcy) oddziału Bertil Grimme, której siedziba znajduje się w Zug (Szwajcaria). Od dnia 29 grudnia 2003 r. skarżący jest zarejestrowany w rejestrze handlowym kantonu Zug jako członek rady administrującej Bertil Grimme, posiadający prawo reprezentacji łącznej.

17 W czerwcu 2003 r. Ch. Grimme złożył do Deutsche Angestellten-Krankenkasse wniosek o dokonanie oceny jego statusu w oddziale w Hamburgu w świetle przepisów z zakresu zabezpieczeń. W uzasadnieniu wniosku zwrócił on uwagę na swoją umowę o zatrudnieniu w charakterze prokurenta i dyrektora oddziału, jak też na okoliczność, iż otrzymuje wynagrodzenie zasadnicze, którego wypłata będzie kontynuowana w przypadku niezdolności do pracy przez okres sześciu tygodni. Ponadto wypłacany jest mu także udział w zyskach zależny od dochodów przedsiębiorstwa.

18 Decyzją z dnia 7 sierpnia 2003 r. Deutsche Angestellten-Krankenkasse stwierdziła, że skarżący od dnia 26 września 1996 r. w zakresie swej działalności na rzecz oddziału Grimme AG w Hamburgu jest związany stosunkiem pracy najemnej i dlatego też podlega między innymi systemowi obowiązkowego zabezpieczenia emerytalnego.

19 Ch. Grimme odwołał się od tej decyzji, podnosząc, że jako członek rady administrującej spółki akcyjnej prawa szwajcarskiego od chwili uzyskania tego statusu powinien być

traktowany tak jak członek zarządu spółki akcyjnej prawa niemieckiego. W związku z tym od dnia 29 grudnia 2003 r. nie podlega systemowi obowiązkowego zabezpieczenia emerytalnego. Odwołanie to zostało oddalone decyzją z dnia 8 września 2004 r.

20 Orzeczeniem z dnia 1 listopada 2005 r. Sozialgericht Hamburg (sąd zabezpieczeń społecznych w Hamburgu) uwzględnił skargę Ch. Grimme'a i uchylił zaskarżone decyzje, w zakresie w jakim stwierdzono w nich, iż podlega on ustawowym systemom zabezpieczenia emerytalnego i na wypadek bezrobocia.

21 Wskutek apelacji Deutsche Rentenversicherung Bund wyrokiem z dnia 11 października 2006 r. Landessozialgericht Hamburg (sąd zabezpieczeń społecznych wyższej instancji w Hamburgu) utrzymał w mocy wyrok wydany w pierwszej instancji przez Sozialgericht Hamburg. Zdaniem tego sądu członkowie rady administrującej szwajcarskiej spółki akcyjnej mogą być traktowani na równi z członkami zarządu spółki akcyjnej prawa niemieckiego i w związku z tym powinni korzystać z przewidzianego w § 1 SGB VI zwolnienia z obowiązku przystąpienia do ustawowego systemu zabezpieczenia emerytalnego.

22 W tej sytuacji Deutsche Rentenversicherung Bund wniósł kasację do Bundessozialgericht (federalny sąd zabezpieczeń społecznych). Sąd odsyłający przypomina, że — w przeciwieństwie do wykładni przyjętej przez sądy orzekające w sprawie głównej — na podstawie prawa niemieckiego członkowie rady administrującej spółki akcyjnej prawa szwajcarskiego nie mogą być traktowani na równi z członkami zarządu spółki akcyjnej prawa niemieckiego. Bundessozialgericht zastanawia się jednak nad zagadnieniem, czy niestosowanie zawartego w § 1 SGB VI przepisu o zwolnieniu członków zarządu spółki akcyjnej do osób takich jak skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym jest zgodne z postanowieniami umowy dotyczącymi prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek lub prawa do swobodnego świadczenia usług.

23 Zdaniem sądu odsyłającego umowę, mimo iż przewiduje ona prawo do prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek na terytorium umawiającej się strony jedynie w odniesieniu do osób fizycznych, można rozszerzyć na również na spółki utworzone na podstawie prawa państwa członkowskiego lub prawa szwajcarskiego. Rozszerzenie zakresu stosowania umowy można zdaniem tego sądu wywieść z postanowień jej preambuły, które nie wprowadzają rozróżnienia między pojęciem osoby fizycznej i pojęciem osoby prawnej; z jej aktu końcowego, który przewiduje, że zostaną podjęte wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia stosowania acquis communautaire; jak również z jej art. 16 ust. 1, zawierającego odniesienie do prawa wspólnotowego.

24 Ponadto na wypadek gdyby okazało się, że umowa nie stosuje się do spółek, Bundessozialgericht zastanawia się nad relacją między prawem do świadczenia usług, które na podstawie art. 5 ust. 1 umowy i art. 18 załącznika do niej zostało przyznane spółkom na terytorium umawiających się stron, a art. 48–50 WE, dotyczącymi prawa przedsiębiorczości oraz świadczenia usług na terytorium Wspólnoty. W opinii sądu odsyłającego prawo do swobodnego świadczenia usług przewidziane w umowie — chociaż zakreślone w czasie i posiadające przedmiotowy zakres zastosowania bardziej ograniczony niż jego odpowiednik gwarantowany prawem wspólnotowym — może jednak dopuszczać świadczenie usług przez dłuższy czas, na podstawie indywidualnej oceny.

25 Uznając, że wykładnia postanowień umowy jest niezbędna w celu wydania orzeczenia w tej sprawie, Bundessozialgericht postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy postanowienia umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób, w szczególności jej art. 1, 5, 7 i 16 oraz art. 12 i 17–19 załącznika I do niej należy interpretować w ten sposób, że nie dopuszczają one, by zatrudniony w Niemczech członek rady administrującej spółki akcyjnej prawa szwajcarskiego obowiązkowo podlegał niemieckiemu ustawowemu systemowi zabezpieczenia emerytalnego, podczas gdy zatrudnieni w Niemczech członkowie zarządu spółki akcyjnej prawa niemieckiego nie podlegają obowiązkowi przynależenia do niemieckiego systemu zabezpieczenia emerytalnego?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

26 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że omawiana umowa jest jedną z siedmiu umów sektorowych między tymi samymi stronami, podpisanych w dniu 21 czerwca 1999 r.

27 Umowy te zostały podpisane po odrzuceniu przez Konfederację Szwajcarską, w dniu 6 grudnia 1992 r., umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG). Odmowa ta spowodowała, że Konfederacja Szwajcarska nie przystąpiła do projektu utworzenia całości gospodarczej zintegrowanej z jednolitym rynkiem, opartej na wspólnych regułach obowiązujących między jej członkami, lecz zdecydowała się na drogę dwustronnych porozumień ze Wspólnotą i jej państwami członkowskimi w określonych dziedzinach. Konfederacja Szwajcarska nie przystąpiła zatem do wewnętrznego rynku Wspólnoty, zmierzającego do zniesienia wszelkich przeszkód w celu stworzenia przestrzeni pełnej swobody przepływu analogicznej do rynku krajowego, a obejmującej między innymi swobodny przepływ osób i swobodę przedsiębiorczości.

28 W ten sposób, w celu zacieśnienia więzi między umawiającymi się stronami, została podpisana dwustronna umowa między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi z jednej strony a Konfederacją Szwajcarską z drugiej strony w sprawie swobodnego przepływu osób. Od dnia 1 kwietnia 2006 r. objęła ona, na podstawie protokołu rozszerzającego podpisanego w dniu 26 października 2004 r., państwa, które przystąpiły do Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 r. (Dz.U. L 89 z 26.8.2006 r., s. 30).

29 W tych okolicznościach istniejąca wykładnia przepisów prawa wspólnotowego dotyczących rynku wewnętrznego nie może zostać w sposób automatyczny przełożona na wykładnię umowy, chyba że chodzi o wyraźne postanowienia zawarte w tym celu w samej umowie (zob. podobnie wyrok z dnia 9 lutego 1982 r. w sprawie 270/80 Polydor i RSO Records, Rec. s. 329, pkt 15–19).

30 Pytanie przedłożone Trybunałowi zakłada w kwestii wpływu umowy na przynależność skarżącego do niemieckiego ustawowego systemu zabezpieczenia emerytalnego konieczność ustalenia w pierwszej kolejności, czy umowa gwarantuje prawo do

swobodnego prowadzenia działalności gospodarczej zarówno osobom fizycznym, jak i osobom prawnym utworzonym na podstawie prawa państwa członkowskiego lub prawa szwajcarskiego i posiadającym siedzibę, zarząd lub główne przedsiębiorstwo na terytorium jednej z umawiających się stron. Następnie należy ustalić, czy skarżącemu w postępowaniu przed sądem krajowym przysługują prawa na podstawie postanowień umowy dotyczących świadczenia usług, i wreszcie sprawdzić, czy w świetle umowy obowiązkowa przynależność do ustawowego systemu zabezpieczenia emerytalnego narusza równe traktowanie skarżącego w postępowaniu przed sądem krajowym jako pracownika najemnego.

31 Po pierwsze, odnośnie do kwestii swobody przedsiębiorczości osób prawnych, skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym podnosi, że żadne z postanowień umowy nie wyklucza wprost osób prawnych z dobrodziejstwa korzystania z tej swobody. Postanowienia preambuły umowy mówią o osobach, nie czyniąc rozróżnienia między osobami fizycznymi i osobami prawnymi oraz opierają swobodę przepływu osób na acquis communautaire. Ponadto w art. 16 ust. 1 umowy wprost wskazano, że umawiające się strony podejmą wszelkie środki niezbędne dla zapewnienia, aby prawa i obowiązki równoważne tym zawartym w aktach prawnych Wspólnoty Europejskiej, do których odniesienia zawiera umowa, były stosowane w stosunkach między nimi. W konsekwencji swobodę przedsiębiorczości gwarantowaną w umowie na rzecz osób fizycznych można jego zdaniem rozumieć w ten sposób, że dotyczy ona również osób prawnych.

32 Z taką interpretacją nie sposób się zgodzić.

33 Z brzmienia art. 1 umowy, definiującego jej cele, wynika, że zostały one wytyczone dla dobra obywateli państw członkowskich Wspólnoty i Konfederacji Szwajcarskiej, a zatem na rzecz osób fizycznych. Zgodnie z art. 1 lit. a) cele te polegają na przyznaniu prawa wjazdu, pobytu, dostępu do pracy najemnej, prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz prawa do przebywania na terytorium umawiających się stron.

34 Należy również zauważyć, że postanowienia umowy wymieniają następujące kategorie osób, obywateli wspólnotowych oraz szwajcarskich: osoby pracujące na własny rachunek, w tym pracujący na własny rachunek pracownicy przygraniczni; pracownicy, w tym pracownicy najemni, pracownicy oddelegowani, i przygraniczni pracownicy najemni; usługodawcy; usługobiorcy; osoby, które przepracowały co najmniej rok na terytorium jednej z umawiających się stron; studenci; osoby poszukujące pracy; osoby nieaktywne ekonomicznie; członkowie rodziny obywateli tych różnych kategorii. W przypadku wszystkich tych kategorii osób, z wyjątkiem usługodawców i usługobiorców, z ich istoty wynika, że chodzi o osoby fizyczne.

35 Należy zauważyć, że poza art. 5 ust. 1 umowy oraz art. 18 załącznika do niej, które przewidują, że prawo do świadczenia określonych usług przysługuje spółkom, żadne postanowienie umowy lub załącznika do niej nie przyznaje praw osobom prawnym, w szczególności prawa prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium tej czy innej umawiającej się strony.

36 Zgodnie z umową prawo do prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium umawiającej się strony zastrzeżone jest wyłącznie na rzecz osoby prowadzącej działalność na własny rachunek, będącej obywatelem Wspólnoty lub Konfederacji Szwajcarskiej. Zgodnie z art. 12 ust. 1 załącznika do tej umowy taka osoba prowadząca działalność na własny rachunek, zamierzająca osiedlić się na terytorium innej umawiającej strony w celu prowadzenia działalności na własny rachunek, otrzymuje dokument pobytowy ważny przez 5 lat, z możliwością przedłużenia ważności.

37 Należy dodać, że art. 16 ust. 1 umowy, odnoszący się do stosowania acquis communautaire w stosunkach między umawiającymi się stronami, przewiduje to stosowanie wyłącznie w ramach celów umowy. Cele te są wymienione w art. 1 umowy, przy czym art. 1 lit. a) przyznaje wprost prawo prowadzenia działalności gospodarczej osobom fizycznym działającym na własny rachunek. Istnienie tego prawa potwierdziło orzecznictwo (zob. podobnie wyrok z dnia 22 grudnia 2008 r. w sprawie C-13/08 Stamm i Hauser, Zb.Orz. s. I-11087, pkt 44). Natomiast przyznanie takiego prawa osobom prawnym nie figuruje wśród celów umowy.

38 Ponadto art. 16 ust. 1 umowy uzależnia stosowanie acquis communautaire w stosunkach między jej stronami od istnienia odniesienia do praw i obowiązków równoważnych tym zawartym w aktach prawnych Wspólnoty Europejskiej. Na postanowienia art. 16 ust. 1 i 2 nie można więc powołać się w sprawie przed sądem krajowym, gdyż umowa nie zawiera odniesienia do żadnego przepisu przyznającego prawa osobom prawnym.

39 W konsekwencji nie sposób twierdzić, że na podstawie omawianej umowy osobom prawnym przysługuje takie samo prawo przedsiębiorczości co osobom fizycznym.

40 Po drugie, w kwestii wpływu postanowień umowy dotyczących świadczenia usług na sytuację skarżącego w postępowaniu przed sądem krajowym należy podkreślić, że zgodnie z art. 1 lit. b) umowy jej celem jest ułatwienie świadczenia usług na terytorium umawiających się stron, w szczególności liberalizacja świadczenia usług o krótkim okresie trwania.

41 Należy wskazać, art. 5 ust. 1 umowy stanowi, że adresatami tej liberalizacji świadczenia usług są usługodawcy, tj. osoby fizyczne, ale także spółki. Na podstawie art. 18 załącznika I do umowy spółki utworzone zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego Wspólnoty Europejskiej lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz posiadające swoją statutową siedzibę, zarząd lub główne miejsce prowadzenia działalności na terytorium umawiającej się strony korzystają z postanowień art. 17 lit. a) załącznika I, który zakazuje wszelkich ograniczeń w transgranicznym świadczeniu usług na terytorium umawiającej się strony nieprzekraczającym 90 dni rzeczywistej pracy w ciągu roku kalendarzowego.

42 Z jednej strony trzeba stwierdzić, że świadczenie usług, którego dotyczy umowa, obejmuje jedynie — jak wynika z art. 17 lit. a) jej załącznika I — usługi transgraniczne; z drugiej strony — że zgodnie z art. 5 ust. 1 umowy oraz art. 17 lit. a) załącznika I prawo do świadczenia usług na terytorium innej umawiającej się strony jest ograniczone do 90 dni rzeczywistej pracy w ciągu roku kalendarzowego. Na podstawie art. 19 załącznika I

w tym czasie państwo przyjmujące nie może nakładać na tych usługodawców mniej korzystnych warunków niż te, które dotyczą jej obywateli, zgodnie z postanowieniami załączników I–III do umowy.

43 Z pkt 40–42 niniejszego wyroku wynika, że w drodze umowy zezwolono w stosunkach między Wspólnotą a Konfederacją Szwajcarską jedynie na swobodę transgranicznego świadczenia usług ograniczonego do 90 dni rzeczywistej pracy w ciągu roku kalendarzowego.

44 W konsekwencji obywatel państwa członkowskiego, który wykonuje stałą pracę w wymiarze przekraczającym w sposób nieunikniony 90 dni rzeczywistej pracy w ciągu roku kalendarzowego, nie może — nawet przy założeniu, że jeżeli jego działalność można uznać za transgraniczną — wywieść z postanowień umowy żadnego prawa w zakresie świadczenia usług.

45 Po trzecie, jak wynika w sposób dorozumiany z pytania prejudycjalnego oraz wypowiedzi Ch. Grimme'a podczas rozprawy, od Trybunału oczekuje się wyjaśnienia kwestii stosowania zasady niedyskryminacji pracowników najemnych, tak jak zasada ta wynika z umowy.

46 Ch. Grimme twierdzi, że obowiązkowa przynależność pracownika najemnego do niemieckiego ustawowego systemu zabezpieczenia emerytalnego stanowi naruszenie równości traktowania. Ten obowiązek zabezpieczenia, jako pracownika Bertil Grimme i członka rady administrującej tej spółki, w sytuacji gdy członkowie zarządu spółek akcyjnych prawa niemieckiego są z tego obowiązku zwolnieni, jest jego zdaniem sprzeczny z zasadą niedyskryminacji pracowników najemnych gwarantowaną w art. 9 załącznika I do umowy.

47 Artykuł 9 załącznika I do umowy zapewnia równe traktowanie pracowników najemnych będących obywatelami jednej umawiającej się strony na terytorium innej umawiającej się strony. I tak nie mogą być oni traktowani inaczej niż krajowi pracownicy najemni w zakresie warunków zatrudnienia i pracy, szczególnie gdy chodzi o wynagrodzenie, rozwiązanie umowy o pracę lub przywrócenie do pracy albo ponowne zatrudnienie po okresie bezrobocia.

48 W konsekwencji artykuł ten obejmuje jedynie sytuację dyskryminacji ze względu na przynależność państwową wobec obywatela jednej umawiającej się strony na terytorium drugiej umawiającej się strony.

49 Tymczasem z okoliczności faktycznych przedstawionych Trybunałowi wynika, że Ch. Grimme jest obywatelem niemieckim i wykonuje działalność jako pracownik dla oddziału Bertil Grimme w Hamburgu. Nie pojawia się zatem w tej sprawie problem dyskryminacji ze strony jednej z umawiających się stron wobec obywatela innej umawiającej się strony. Nie ma tu żadnego znaczenia status Ch. Grimme'a jako członka rady administrującej spółki akcyjnej prawa szwajcarskiego.

50 W świetle powyższych rozważań na przedstawione pytanie należy odpowiedzieć w ten sposób, że postanowienia umowy, a w szczególności jej art. 1, 5, 7 i 16, jak również art. 12 i 17–19 załącznika I do niej nie stoją na przeszkodzie istnieniu przepisów państwa członkowskiego wymagających, by osoba będąca obywatelem tego państwa członkowskiego i zatrudniona na jego terytorium, podlegała ustawowemu systemowi zabezpieczenia emerytalnego tego państwa, mimo że jest członkiem rady administrującej spółki akcyjnej prawa szwajcarskiego, podczas gdy członkowie zarządu spółki akcyjnej prawa tego państwa członkowskiego nie podlegają obowiązkowi przynależenia do tego systemu zabezpieczenia.

W przedmiocie kosztów

51 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Postanowienia umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi z jednej strony a Konfederacją Szwajcarską z drugiej strony w sprawie swobodnego przepływu osób, podpisanej w Luksemburgu w dniu 21 czerwca 1999 r., a w szczególności jej art. 1, 5, 7 i 16, jak również art. 12 i 17–19 załącznika I do niej, nie stoją na przeszkodzie istnieniu przepisów państwa członkowskiego wymagających, by osoba będąca obywatelem tego państwa członkowskiego i zatrudniona na jego terytorium podlegała ustawowemu systemowi zabezpieczenia emerytalnego tego państwa, mimo że jest członkiem rady administrującej spółki akcyjnej prawa szwajcarskiego, podczas gdy członkowie zarządu spółki akcyjnej prawa tego państwa członkowskiego nie podlegają obowiązkowi przynależenia do tego systemu zabezpieczenia.

Podpisy